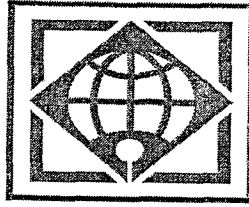

دانشگاه بین المللی امام خمینی

IMAM KHOMEINI
INTERNATIONAL UNIVERSITY

دانشگاه بین المللی امام خمینی
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشکده علوم انسانی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد حسابداری

موضوع:

بررسی ارتباط بین کیفیت سود و بازده آتی سهام

استاد راهنما:

دکتر حمید حقیقت

استاد مشاور:

دکتر محمدحسین قائمی

پژوهشگر:

مهدی پناهی

تابستان ۱۳۸۷

موسسه مطالعات و تحقیقات علمی
مستشرقان

۱۳۸۷ / ۷ / ۱۱

۱۵۰۷۵۱

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

جلسه دفاع از پایان نامه آقای مهدی پناهی دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد رشته
حسابداری به شماره دانشجویی ۸۴۲۳۷۴۰۰۷ در روز دوشنبه مورخ ۱۳۸۷/۰۴/۱۷ تحت
عنوان ((بررسی رابطه بین کیفیت سود و بازده آتی سهام)) تشکیل گردید و مورد تصویب
هیات داوران قرار گرفت.

..... هیات داوران :
..... استاد راهنما :
..... استاد مشاور :
..... استاد داور :
..... استاد داور :
..... نماینده تحصیلات تکمیلی :

۱۳۸۷ / ۷ / ۱۱

تقدیم به

پدر و مادر عزیزم

پروردگار یکتا را سپاس می گویم که دست و زبان عاجز است از شکر نعمت های لایزالش.
بر خود وظیفه می دانم که از زحمات بی دریغ اساتید بزرگوار راهنما و مشاور که در تمام دروره
تهیه و تدوین این پژوهش همراه و یاور این حقیر بودند و تمامی اساتیدی که در دوران تحصیل
برایم زحمت کشیده اند صمیمانه تشکر نمایم.

چکیده

در این پژوهش رابطه بین کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و بازده آتی سهام آنها بررسی شده است. اگر دو شرکت سود یکسانی گزارش کنند درحالیکه در موارد دیگری همچون میزان جریان وجه نقد حاصل از عملیات با یکدیگر همسان نباشند، نمی توان گفت وضعیت دو شرکت یکسان است و تحلیلگر آگاه در هنگام تجزیه و تحلیل وضعیت این دو شرکت با توجه به تمام جوانب مرتبط، برای سود گزارش شده شرکت ها سطوحی از کیفیت را قایل می گردد. هدف اصلی تحقیق سنجش محتوای اطلاعاتی کیفیت سود، به خصوص از نظر توان پیش بینی سودآوری و بازده آتی شرکت و بررسی میزان توجه سرمایه گذاران و تحلیل گران مالی به کیفیت سودهای گزارش شده می باشد. از مجموعه معیارهای ارزیابی کیفیت سود، دو معیار انتخاب و اثر آنها بر بازده آتی شرکت های نمونه آزمون گریده است:

۱- نسبت وجه نقد حاصل از عملیات به سود عملیاتی

۲- حجم اقلام تعهدی

در فرضیه های مورد آزمون این پژوهش کیفیت سود، حجم اقلام تعهدی، اجزای اختیاری و نیز اجزای غیراختیاری اقلام تعهدی به عنوان متغیرهای مستقل و بازده آتی سهام به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شد و رابطه بین آنها در سطوح مختلف کیفیت سود بررسی گردید. بررسی فرضیه های تحقیق به کمک تجزیه و تحلیل رگرسیون در دوره ۷۵-۸۵ نشان می دهد که بین کیفیت سود و مؤلفه های آن با بازده سهام شرکت ها رابطه معناداری وجود ندارد و تنها در سطح پایین کیفیت سود بین اجزای کیفیت سود و بازده آتی سهام رابطه معنادار مشاهده شد.

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱	چکیده
	فصل اول:
۲	۱-۱) مقدمه
۳	۱-۲) بیان موضوع
۴	۱-۳) اهمیت و ضرورت انجام تحقیق
۵	۱-۴) هدف تحقیق
۵	۱-۵) فرضیه های تحقیق
۵	۱-۶) متدولوژی تحقیق
۵	۱-۶-۱) روش تحقیق
۵	۱-۶-۲) جامعه آماری
۶	۱-۶-۳) نمونه آماری
۶	۱-۶-۴) دوره زمانی آزمون
۶	۱-۶-۵) روش های جمع آوری و تجزیه و تحلیل داده ها
۷	۱-۶-۶) نحوه آزمون فرضیه ها
۷	۷-۷) تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق
۷	۱-۷-۱) کیفیت سود
۷	۱-۷-۲) بازده سهام
۷	۱-۷-۳) اقلام تعهدی
۸	۱-۸) ساختار تحقیق
	فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق
۹	چارچوب مبانی تئوریک و پیشینه تحقیق
۱۰	بخش اول- مبانی نظری تحقیق
۱۰	۲-۱) مقدمه
۱۰	۲-۲) اهداف حسابداری و گزارش های مالی

۱۱	۲-۳ سود
۱۳	۲-۳-۱ مفاهیم اقتصادی و حسابداری سود
۱۵	۲-۳-۲ اهداف گزارشگری سود
۱۶	۲-۳-۳ نارسایی محتوای اطلاعاتی سود
۱۶	۲-۴ ظهور نظریه کیفیت سود
۱۷	۲-۴-۱ مفهوم کیفیت سود
۲۲	۲-۴-۲ اهمیت ارزیابی کیفیت سود
۲۲	۲-۵ عوامل مؤثر بر کیفیت سود و ارزیابی آن
۲۳	۲-۵-۱ روشهای حسابداری
۲۵	۲-۵-۲ برآوردهای حسابداری
۲۵	۲-۵-۳ سیستم کنترل داخلی و صداقت مدیریت
۲۶	۲-۵-۴ نوع صنعت
۲۶	۲-۵-۵ ویژگیهای مالی
۲۷	۲-۵-۶ عوامل سیاسی
۲۸	۲-۶ مفاهیم و روشهای اندازه گیری کیفیت سود
۲۸	۲-۶-۱ مفهوم کیفیت سود مبتنی بر سری های زمانی ویژگیهای سود
۲۹	۲-۶-۲ مفهوم کیفیت سود بر اساس رابطه بین سود، ارقام تعهدی و وجه نقد
۳۰	۲-۷ ارقام تعهدی
۳۲	۲-۷-۱ اجزای ارقام تعهدی
۳۲	۲-۷-۲ نقش و اهمیت ارقام تعهدی
۳۳	۲-۷-۳ نسبت وجه نقد حاصل از عملیات به سود
۳۳	۲-۷-۴ سایر مفاهیم کیفیت سود از دیدگاه ارقام تعهدی
۳۴	۲-۸ ارتباط با دیدگاه مفید بودن برای تصمیم گیری
۳۵	۲-۹ قضاوتها و برآوردها، معیاری معکوس از کیفیت سود
۳۷	۲-۱۰ تحلیل کیفیت سود
۳۷	۲-۱۱ روشهای دستکاری سود

۳۸	نقش مدیریت و کمیته حسابرسی در ارتباط با کیفیت سود (۲-۱۲)
۳۹	نقش حسابرسان مستقل در ارتباط با کیفیت سود (۲-۱۲-۱)
۴۰	تحلیل بنیادی کیفیت سود (۲-۱۳)
۴۲	بازده (۲-۱۴)
۴۲	۱- (۲-۱۴) نرخ بازده
۴۴	۲- (۲-۱۴) تعیین نرخ بازدهی سبد سرمایه گذاری
۴۴	(۲-۱۵) مدل های اندازه گیری ارقام تعهدی
۴۴	۱- (۲-۱۵) مدل اسلوان
۴۵	۲- (۲-۱۵) مدل ده آنجلو
۴۵	۳- (۲-۱۵) مدل هلی
۴۶	۴- (۲-۱۵) مدل جونز
۴۶	۵- (۲-۱۵) مدل تعدیل شده جونز
۴۷	۶- (۲-۱۵) مدل صنعت
۴۷	بخش دوم- پیشینه تحقیق
۴۷	(۲-۱۶) تحقیقات خارجی
۵۴	(۲-۱۷) تحقیقات داخلی
۵۹	(۲-۱۸) خلاصه و جمع بندی
	فصل سوم: روش تحقیق
۶۰	(۳-۱) مقدمه
۶۱	(۳-۲) بیان مساله
۶۱	(۳-۳) فرضیه های تحقیق
۶۲	(۳-۴) متدولوژی تحقیق
۶۲	۱- (۳-۴) جامعه آماری
۶۲	۲- (۳-۴) نمونه آماری
۶۳	۳- (۳-۴) روش تحقیق
۶۳	۴- (۳-۴) دوره زمانی تحقیق

۶۳	۳-۵ چگونگی جمع آوری داده ها
۶۳	۳-۶ متغیرهای تحقیق و چگونگی اندازه گیری آنها
۶۵	۳-۷ چگونگی بررسی فرضیه ها
۶۶	۳-۷-۱ مدل رگرسیون خطی ساده
۶۷	۳-۷-۲ آزمون معنی دار بودن فرضیه ها
۶۷	۳-۷-۳ آزمون معنی دار بودن متغیر مستقل
۶۸	۳-۷-۴ آزمون خودهمبستگی بین مشاهدات
۶۸	۳-۸ فرضیه های تحقیق
۷۰	۳-۹ آزمون مکمل فرضیه ها
۷۱	۳-۱۰ بررسی مفروضات مدل رگرسیون خطی
۷۱	۳-۱۱ خلاصه فصل
	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها
۷۲	۴-۱ مقدمه
۷۳	۴-۲ آمار توصیفی
۷۷	۴-۳ نتایج آزمون فرضیه های تحقیق
۷۷	۴-۳-۱ رابطه بین شاخص کیفیت سود و بازده سهام و آزمونهای مکمل
۸۰	۴-۳-۲ رابطه بین حجم اقلام تعهدی و بازده سهام و آزمونهای مکمل
۸۳	۴-۳-۳ رابطه بین اجزای اختیاری اقلام تعهدی و بازده سهام و آزمونهای مکمل
۸۶	۴-۳-۴ رابطه بین اجزای غیر اختیاری اقلام تعهدی و بازده سهام و آزمونهای مکمل
۸۹	۴-۴ بررسی مفروضات مدل رگرسیون خطی
۸۹	۴-۴-۱ بررسی فرض نرمال بودن مانده های مدل رگرسیون خطی
۹۰	۴-۴-۲ بررسی میانگین خطاها
۹۰	۴-۴-۳ بررسی واریانس خطاها
۹۱	۴-۴-۴ بررسی همبستگی خطاها
۹۵	۵-۴ خلاصه فصل
	فصل پنجم: خلاصه، نتایج و پیشنهادها

۹۶	(۵-۱) مقدمه
۹۷	(۵-۲) خلاصه موضوع و روش تحقیق
۹۹	(۵-۳) خلاصه نتایج تحقیق
۹۹	(۵-۳-۱) کیفیت سود و بازده سهم
۱۰۰	(۵-۳-۲) حجم اقلام تعهدی و بازده سهام
۱۰۱	(۵-۳-۳) اجزای اختیاری اقلام تعهدی و بازده سهام
۱۰۲	(۵-۳-۴) اجزای غیراختیاری اقلام تعهدی و بازده سهام
۱۰۳	(۵-۴) تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق
۱۰۳	(۵-۴-۱) نتایج آزمون فرضیه اول و آزمون های مکمل
۱۰۳	(۵-۴-۲) نتایج آزمون فرضیه دوم و آزمون های مکمل
۱۰۴	(۵-۴-۳) نتایج آزمون فرضیه سوم و آزمون های مکمل
۱۰۴	(۵-۴-۴) نتایج آزمون فرضیه چهارم و آزمون های مکمل
۱۰۵	(۵-۱) نتیجه گیری
۱۰۵	(۵-۶) محدودیت های تحقق
۱۰۶	(۵-۷) پیشنهادات
۱۰۸	(۵-۸) خلاصه فصل
۱۱۰	نگاره های پیوست

فهرست نگاره ها و شکل ها

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۲۱	نگاره ۲-۱: چارچوب و معیار ارزیابی کیفیت سود ^۱
۵۶	نگاره ۲-۲: نتایج تحقیقات انجام شده در مورد رابطه کیفیت سود و بازده سهام
۵۷	نگاره ۲-۳: تحقیقات در مورد اجزای تعهدی و نقدی سود و بررسی محتوای اطلاعاتی آنها
۵۸	نگاره ۲-۴: تحقیقات مرتبط در ایران
۷۴	نگاره ۴-۱: آمار توصیفی
۷۵	نگاره ۴-۲: ماتریس همبستگی بین متغیرها

۷۵	نگاره ۳-۴: ماتریس همبستگی بین متغیرها در سطح بالای کیفیت سود
۷۶	نگاره ۴-۴: ماتریس همبستگی بین متغیرها در سطح متوسط کیفیت سود
۷۶	نگاره ۴-۵: ماتریس همبستگی بین متغیرها در سطح پایین کیفیت سود
۷۷	نگاره ۴-۶: نتایج آزمون فرضیه ۱
۷۸	نگاره ۴-۷: نتایج اولین آزمون مکمل فرضیه ۱
۷۹	نگاره ۴-۸: نتایج دومین آزمون مکمل فرضیه ۱
۷۹	نگاره ۴-۹: نتایج سومین آزمون مکمل فرضیه ۱
۸۰	نگاره ۴-۱۰: نتایج آزمون فرضیه ۲
۸۱	نگاره ۴-۱۱: نتایج اولین آزمون مکمل فرضیه ۲
۸۱	نگاره ۴-۱۲: نتایج دومین آزمون مکمل فرضیه ۲
۸۲	نگاره ۴-۱۳: نتایج سومین آزمون مکمل فرضیه ۲
۸۳	نگاره ۴-۱۴: نتایج آزمون فرضیه ۳
۸۴	نگاره ۴-۱۵: نتایج اولین آزمون مکمل فرضیه ۳
۸۵	نگاره ۴-۱۶: نتایج دومین آزمون مکمل فرضیه ۳
۸۵	نگاره ۴-۱۷: نتایج سومین آزمون مکمل فرضیه ۳
۸۶	نگاره ۴-۱۸: نتایج آزمون فرضیه ۴
۸۷	نگاره ۴-۱۹: نتایج اولین آزمون مکمل فرضیه ۴
۸۸	نگاره ۴-۲۰: نتایج دومین آزمون مکمل فرضیه ۴
۸۹	نگاره ۴-۲۱: نتایج سومین آزمون مکمل فرضیه ۴
۹۸	نگاره ۵-۱: چارچوب و معیارهای ارزیابی کیفیت سود
۹۹	نگاره ۵-۲: نتایج بررسی فرضیه اول و آزمون های مکمل
۱۰۰	نگاره ۵-۳: نتایج بررسی فرضیه دوم و آزمون های مکمل
۱۰۱	نگاره ۵-۴: نتایج بررسی فرضیه سوم و آزمون های مکمل
۱۰۲	نگاره ۵-۵: نتایج بررسی فرضیه چهارم و آزمون های مکمل
۲۰	شکل ۲-۱: کیفیت سود و مؤلفه های آن از دیدگاه هاکنیز
۷۰	شکل ۳-۱: پراکندگی داده ها در یک توزیع نرمال

- شکل ۴-۱: نرمال بودن مانده های مدل رگرسیون خطی ۹۰
- شکل ۴-۲: نمودار پراکندگی خطاها ۹۱
- شکل ۴-۳: نرمال بودن مانده های مدل رگرسیون خطی ۹۲
- شکل ۴-۴: نمودار پراکندگی خطاها ۹۲
- شکل ۴-۵: نرمال بودن مانده های مدل رگرسیون خطی ۹۳
- شکل ۴-۶: نمودار پراکندگی خطاها ۹۳
- شکل ۴-۷: نرمال بودن مانده های مدل رگرسیون خطی ۹۴
- شکل ۴-۸: نمودار پراکندگی خطاها ۹۴

- نگاره شماره ۱: لیست شرکت های نمونه ۱۰۹
- نگاره های بدست آمده از SPSS مربوط به فرضیه اول و آزمون های مکمل آن ۱۱۳
- نگاره های بدست آمده از SPSS مربوط به فرضیه دوم و آزمون های مکمل آن ۱۱۹
- نگاره های بدست آمده از SPSS مربوط به فرضیه سوم و آزمون های مکمل آن ۱۲۴
- نگاره های بدست آمده از SPSS مربوط به فرضیه چهارم و آزمون های مکمل آن ۱۳۰

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱) مقدمه

امروزه در بازارهای سرمایه پیشرفته، اطلاعات صحیح و بهنگام دارای ارزش زیادی است و افرادی که به نوعی در معرض فرصت‌ها و خطرات ناشی از نوسانات بازار قرار دارند از ارزش و بهای آن بی اطلاع نیستند. با در نظر گرفتن ارزش اطلاعات حسابداری، می‌توان این استنباط را داشت که بررسی ابعاد گوناگون این اطلاعات از قبیل نحوه محاسبه و ارائه، کمیت، کیفیت و سایر جنبه‌های مرتبط با آنها در قالب پژوهش‌های گوناگون ضروری است.

هدف این تحقیق بررسی رابطه بین کیفیت سود گزارش شده و بازده آتی سهام شرکت‌ها در بورس اوراق بهادار تهران است. در این راستا کیفیت سود به متغیرهای دیگری تجزیه و بررسی روابط، به طور گسترده تری نیز انجام گرفته است.

در این فصل به عنوان اولین فصل از این پژوهش، سعی بر آن است که معرفی کلی از ساختار تحقیق ارائه گردد. در این راستا موضوع تحقیق تشریح و سپس اهمیت و ضرورت تحقیق بیان شده است. پس از آشنایی کلی با موضوع و ضرورت تحقیق، به اهداف مورد نظر تحقیق اشاره شده است. در ادامه به فرضیه‌های تحقیق، نوع روش تحقیق (متدولوژی) به کار گرفته شده پرداخته شده و در مورد مسائل اجرایی، جامعه آماری و روش گردآوری داده‌ها و اطلاعات، دوره زمانی مورد بررسی، نمونه، روش‌های جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها بیان شده و در نهایت تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق اشاره شده است.

۱-۲) بیان موضوع

سود خالص از مهم ترین اطلاعات مالی است که محصول فرآیند پردازش داده هایی است که توسط بخش حسابداری انجام می گیرد. با توجه به حساسیت و ابعاد گسترده کاربردی سود، دقت در ابعاد مختلف و بررسی دیدگا ههای گوناگونی که در محاسبه و ارائه سود وجود دارد، ضروری به نظر می رسد. یکی از ابعاد مهم سود کیفیت آن است؛ کیفیت سود، جنبه بسیار مهمی از آن است چراکه سودهای با کیفیت پایین می توانند باعث اعطای نادرست اعتبار از سوی اعتباردهندگان، انحراف منابع از طرح هایی با بازدهی واقعی به طرحهایی با بازدهی غیر واقعی و در نتیجه کاهش رشد اقتصادی گردد. آگاهی از اهمیت کیفیت سود این ضرورت را نشان می دهد که توجه به آن و بررسی اثرگذاری این عامل در بازارهای سرمایه داخلی کشور مورد تحقیق قرار گیرد که از جمله نشانه های آگاهی کاربران اطلاعات از کیفیت سود، چگونگی قضاوت و تصمیم گیری آنها در انتخاب و سرمایه گذاری در سهام شرکت های با کیفیت های مختلف سود، می باشد که این امر در بررسی روند بازده سهام شرکت ها قابل پیگیری است.

سود یکی از مهم ترین معیارهای ارزیابی عملکرد و تعیین کننده ارزش بنگاه های اقتصادی تلقی می شود و توجه به بحث کیفیت سود به طور قابل ملاحظه ای رو به افزایش نهاده است. توجه حرفه حسابداری بر محور این هدف استوار است که سود خالص گزارش شده، عملکرد واحد تجاری را به طور منصفانه منعکس نماید درحالیکه کاربرد سود گزارش شده در حوزه های دیگر به منظور تحقق اهداف خاص دیگری است. مثلاً تحلیل گران مالی کیفیت سود را بدین منظور ارزیابی می کنند که یک سطح مرتبط از سود گزارش شده را تعیین نموده و سود خالص آتی را پیش بینی و در نتیجه ارزش سهام یک شرکت را تعیین نمایند. (چان و همکاران، ۲۰۰۶)

« سهامداران و سرمایه گذاران در تعیین ارزش شرکت باید علاوه بر کمیت سود، کیفیت آن را نیز مورد توجه قرار دهند. منظور از کیفیت سود نزدیک بودن به وجه نقد، قابلیت رشد و قابلیت استمرار می باشد. به عبارت دیگر ارزش سهام یک شرکت تنها به سود هر سهم سال جاری بستگی ندارد، بلکه به انتظارات ما از آینده شرکت و قدرت سودآوری سال های آتی و ضریب اطمینان نسبت به سودهای آتی بستگی دارد.» (جهانخانی و ظریف فرد، ۱۳۷۸)

گرچه تعاریف یکسانی از کیفیت سود وجود ندارد اما به عنوان یک تعریف می توان گفت سودی با کیفیت است که:

(۱) به وجه نقد نزدیک تر باشد، (۲) قابلیت استمرار داشته باشد، (۳) قابلیت رشد داشته باشد.

هنگامی که در مورد سنجش میزان یک صفت کیفی بحث می شود از آنجا که مقیاس ها و معیارهای مشخص، همانند ابزارهای اندازه گیری کمی در اختیار نیست، باید معیارها و مبانی کمی مرتبط که نمودگرهایی از ویژگی کیفی مورد بحث باشند شناسایی شوند و از طریق اندازه گیری آنها به سطوح اندازه گیری شده قابل قبولی از میزان کیفیت مورد نظر دست یافت. در مورد کیفیت سود معیاری که در پژوهش های مرتبط در نظر گرفته می شود میزان اقلام تعهدی است که به عنوان شاخص نمایانگر کیفیت سود، مورد نظر قرار می گیرد.

اقلام تعهدی اختلاف بین سود حسابداری یک شرکت و جریان نقدی آن را نشان می دهد. حجم زیاد اقلام تعهدی نشان می دهد که میزان سود، بسیار بیشتر از جریان مثبت نقدی است. به طور مشخص سود با جریان نقدی متفاوت است چراکه شناسایی درآمدها و هزینه ها با توجه به زمان و اهمیت آنها و نه لزوماً بر مبنای ورود و خروج وجه نقد صورت می گیرد که این موضوع اشاره ای به اصول حسابداری تحقق و تطابقی نیز دارد. (چان و همکاران، ۲۰۰۶)

۳-۱) اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

تحلیل گران اوراق بهادار، مدیران شرکت ها و سرمایه گذاران، همگی توجه زیادی به سود گزارش شده شرکت ها می نمایند. مدیران مشتاقانه به حفظ رشد سود می اندیشند چراکه اغلب منافع شخصی ایشان به سود شرکت هایشان وابسته است. اخبار مربوط به سودهاچ مورد انتظار و گزارش سودهای واقعی می تواند به سرعت منجر به نوسان قیمت سهام شود و شرکت هایی که از انتظارات مثبت سود برخوردارند، از اقبال سرمایه گذاران بهره می برند.

با توجه به چنین توجهی بر سود گزارش شده شرکت ها، مدیران اغلب مایلند با استفاده از ابزارهای حسابداری همچنان سرمایه گذاران و تحلیل گران را امیدوار و مشتاق نگاه دارند و از آنجاکه محاسبه سود خالص یک بنگاه اقتصادی متأثر از روش ها و برآوردهای حسابداری است، امکان دستکاری یا مدیریت سود وجود دارد. انگیزه مدیریت از دستکاری سود، نیل به اهداف خویش است که نه تنها الزاماً با اهداف سهامداران همسو نمی باشد بلکه در بسیاری از موارد با آن در تضاد نیز هست. بنا به دلایل مذکور، به نظر می رسد اعتبار شود به عنوان یکی از مهم ترین اهداف گزارشگری عملکرد و مبانی تعیین ارزش شرکت که در حقیقت مهم ترین هدف گزارشگری می باشد در معرض خطر باشد. ذکر این مطلب نیز مهم است که از عنصر کیفیت سود در مدل های ارزشگذاری قیمت سهام و ارزیابی عملکرد بنگاه های اقتصادی استفاده می شود.

با توجه به مطالب مذکور پرسش های زیر مطرح می گردد :

آیا بازده سهام تحت تاثیر کیفیت سود شرکت ها قرار دارد ؟

آیا عوامل مؤثر و اجزای مختلف کیفیت سود بر بازده سهام شرکت ها اثرگذار هستند؟

برای یافتن پاسخ پرسش های مطرح شده رابطه بین کیفیت سود و بازده سهام بررسی می شود، چراکه داشتن محتوای اطلاعاتی سود از طریق بررسی واکنش بازار به شکل های تغییر در حجم معاملات و تغییر در قیمت سهام و متعاقباً بازده سهام سنجیده می شود.

۴-۱) هدف تحقیق

هدف اصلی تحقیق سنجش محتوای اطلاعاتی کیفیت سود، به خصوص از نظر توان پیش بینی سودآوری و بازده آتی شرکت و بررسی میزان توجه سرمایه گذاران و تحلیل گران مالی به کیفیت سودهای گزارش شده می باشد.

۵-۱) فرضیه های تحقیق

- فرضیه ۱) بین کیفیت سود و بازده آتی سهام رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه ۲) بین حجم ارقام تعهدی و بازده آتی سهام رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه ۳) بین اجزای اختیاری ارقام تعهدی و بازده آتی سهام رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه ۴) بین اجزای غیر اختیاری ارقام تعهدی و بازده آتی سهام رابطه معناداری وجود دارد.

۶-۱) متدولوژی تحقیق

۱-۶-۱) روش تحقیق

روش تحقیق، همبستگی می باشد که از طریق آن وجود رابطه و همبستگی بین متغیرها از طریق رگرسیون ارزیابی می شود و روش شناسی تحقیق از نوع پس رویدادی (با استفاده از اطلاعات گذشته) می باشد.

۲-۶-۱) جامعه آماری

جامعه آماری تحقیق شامل تمامی شرکت های ثبت شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد.

۳-۶-۱) نمونه آماری

در این تحقیق نمونه منتخب از جامعه آماری مذکور متشکل از شرکت هایی است که دارای ویژگی های ذیل باشند:

۱. سهام شرکت از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ در بورس اوراق بهادار تهران معامله شده باشد.
۲. شرکت جزء شرکت های سرمایه گذاری و واسطه گرهای مالی نباشد.
۳. شرکت زیان ده نباشد.
۴. سال مالی شرکت به پایان اسفند ماه ختم شود.
۵. اطلاعات مورد نیاز شرکت در دسترس باشد.

۴-۶-۱) دوره زمانی مورد بررسی

در مورد نمونه آماری، اطلاعات مربوط از سال های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ (به مدت ۱۱ سال) مورد بررسی قرار می گیرد. لازم به ذکر است از آنجا که رابطه میان کیفیت سود و اجزای آن با بازده آتی سهام مد نظر است بازده سهام از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۶ در نظر گرفته شده است.

۵-۶-۱) نحوه جمع آوری و تجزیه و تحلیل داده ها

اطلاعات صورت های مالی شرکت ها از طریق نرم افزار تدبیرپرداز استخراج و جمع آوری شده است. لازم به ذکر است که اطلاعاتی از قبیل بازده سهام شرکت ها که در نرم افزار موجود نیست باید جداگانه محاسبه می شد. همانطور که قبلاً ذکر شد، وجود رابطه و همبستگی بین متغیرها از طریق رگرسیون ارزیابی می شود که برای این کار نرم افزار آماری SPSS ۱۳٫۰ مورد استفاده واقع شده است.

۶-۶-۱) نحوه آزمون فرضیه ها

چنانکه ذکر شد، در این تحقیق برای آزمون فرضیه ها از رگرسیون خطی استفاده می شود و همه فرضیه ها از سه جنبه زیر مورد بررسی و آزمون قرار گرفته اند:

۱. آزمون معنی دار بودن فرضیه ها
۲. آزمون معنی دار بودن متغیر مستقل
۳. آزمون خود همبستگی بین مشاهدات

برای آزمون معنی دار بودن مدل مورد استفاده از آماره F ، برای آزمون معنی دار بودن متغیر مستقل و ضریب همبستگی از آماره t و برای آزمون خودهمبستگی بین مشاهدات از آماره دوربین-واتسون استفاده شده است.

۱-۷) تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق

۱-۷-۱) کیفیت سود: نزدیک بودن سود عملیاتی (OE)¹ به جریان نقد حاصل از فعالیت های عملیاتی (OCF)² که بر اساس نسبت (OCF/OE) محاسبه می شود و هر چقدر این نسبت بزرگتر باشد یعنی سود به وجه نقد نزدیک تر و کیفیت سود بالاتر است و بالعکس.

۱-۷-۲) بازده سهام (R): بازده سهام حاصل از خرید و نگهداری برابر است با تغییرات قیمت سهام و مزایای نقدی، سود سهمی و حق تقدم سهام تقسیم بر قیمت سهام در ابتدای دوره.

$$R_t = \frac{D_t + P_t(1 + \alpha + \beta) - (P_{t-1} + c.\alpha)}{P_{t-1} + c.\alpha} \times 100$$

D: سود نقدی هر سهم به ازای تعداد سهام در اول سال

P: قیمت سهام در بازار

α : درصد افزایش سرمایه از محل مطالبات و آورده نقدی

β : درصد افزایش سرمایه از محل اندوخته

c: مبلغ اسمی پرداخت شده توسط سرمایه گذار بابت افزایش سرمایه از محل آورده نقدی و

مطالبات.

۱-۷-۳) اقلام تعهدی: برای تعریف اقلام تعهدی، از مدل تعدیل شده جونز (۱۹۹۱) استفاده شده

است و اقلام تعهدی چنین تعریف و اندازه گیری شده است:

$$TAt = (\Delta CA_t - \Delta CL_t - \Delta CASH_t + \Delta STDBT_t - DEP_Nt)$$

TAt: کل اقلام تعهدی در سال t

ΔCA_t : تغییر در داراییهای جاری غیر نقدی در سال t

ΔCL_t : تغییر در بدهیهای جاری در سال t

$\Delta CASH_t$: تغییر در وجه نقد در سال t

$\Delta STDBT_t$: تغییر در حصه جاری تسهیلات دریافتی در سال t

ΔDEP_Nt : استهلاک دارایی های مشهود و نامشهود در سال t

- اجزای اختیاری و غیر اختیاری اقلام تعهدی: برای این منظور از مدل تعدیل شده

جونز استفاده شده است.

$$NDA_t = \alpha_1(1/At_{t-1}) + \alpha_2[(\Delta REV_t - \Delta RECT) / At_{t-1}] + \alpha_3(PPE_t / At_{t-1})$$

1- Operating Earnings

2- Operating Cash Flows

NDA_t : بخش غیر اختیاری ارقام تعهدی در سال t

ΔREV_t : درآمد سال t منهای درآمد سال $t-1$

$\Delta RECT$: تغییر در حساب های دریافتنی سال t

PPE_t : اموال، ماشین آلات و تجهیزات (ناخالص) در پایان سال t

$At-1$: کل دارایی ها در سال $t-1$

$\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3$: پارامترهای خاص شرکت که با استفاده از مدل زیر بدست می آیند:

$$TA_t / A_{t-1} = a_1(1/A_{t-1}) + a_2(\Delta REV_t / A_{t-1}) + a_3(PPE_t / A_{t-1}) + \varepsilon$$

که در این مدل a_1, a_2, a_3 به برآوردهای OLS از $\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3$ اشاره دارد.

TA_t : ارقام تعهدی سال t (Total Accruals)

$At-1$: کل دارایی ها در پایان سال $t-1$

ΔREV_t : درآمد سال t منهای درآمد سال $t-1$

PPE_t : اموال، ماشین آلات و تجهیزات (ناخالص) در پایان سال t

$$DA_t = TA_t - NDA_t$$

DA_t : اجزای اختیاری ارقام تعهدی در سال t

TA_t : کل ارقام تعهدی در سال t

۱-۸) ساختار تحقیق

در فصل اول کلیات تحقیق شامل تعریف موضوع و بیان مسأله، اهمیت و ضرورت تحقیق، فرضیه ها، اهداف تحقیق، نوع روش تحقیق، تعریف مفاهیم و واژگان اختصاصی تحقیق ارائه شده است.

در فصل دوم، مبانی نظری و پیشینه تحقیق ارائه گشته است. این فصل شامل دو بخش است؛ در بخش اول، مفهوم کیفیت سود، اهمیت ارزیابی کیفیت سود، عناصر تأثیر گذار بر کیفیت سود، مفاهیم و روشهای اندازه گیری کیفیت سود، ارقام تعهدی، نقش و اهمیت ارقام تعهدی، مدل های اندازه گیری ارقام تعهدی، نقش مدیریت، حسابرسان مستقل و کمیته حسابرسی در ارتباط با کیفیت سود و در بخش دوم، پیشینه تحقیق و نتایج پژوهش های انجام شده در مورد رابطه بین کیفیت سود و بازده سهام مورد بحث قرار گرفته است.